

ravno tako deluje za narod, kakor naša družba sv. Mohorja za Slovence.

Urota Zrinsko-Frankopanska. Drugo izdanje. Tisak i naklada knjižure L. Hartmana.

Zagreb. — Ta znameniti, živo pisani historični roman slavnega hrvaškega pisatelja je izšel ravnokar v 2. izdanju, a povsem predelan v jednom zvezku. Lepo broširana, 531 strani obsegajoča knjiga stane le 1 gld. Roman obdeluje velik in pretragičen del hrvaške zgodovine.

Razne stvari.

Bajeslovne opazke.

Gotovo ustrežemo marsikateremu bralcu, če podamo nekaj pojasnil h „Knezu Ljudevitu“. Kdor hoče umevati pesnika, znati mora vsaj najpotrebnejše stvari iz slovanskega bajeslovja. Zato bomo prav kratko razložili pomen bajeslovnih besed, katere rabi pesnik.

V prvi pesmi se imenuje „Perun“. Bil je Slovanom nebesni bog, kateri pošilja strele z neba, gospodari oblakom in gromu. Navadno so ga častili za najvišjega malika, gospodarja narave. Morán ni bajeslovno bitje, pač pa „Morana“, katera se imenuje v drugi pesmi. Bila je boginja smrti in zime. „Odganjati oblast Morane“ se pravi, odvrčati nesrečo. Ob tem se misli najprej na nezgode, katere zadenejo poljedelca, potem pa na vse druge nevarnosti. Njej nasprotna je „Živa“¹⁾, boginja spomladi, mladosti in ljubezni. „Svetovit“ je solnčni bog, kateri daje zemlji rodovitnost z gorkimi žarki. Da bi ga bili častili južni Slovani, ne dá se zgodovinsko izpričati, pač pa je bil pri nekaterih severnih rodovih najvišje božanstvo.

V najstarejši dōbi Slovani niso imeli posebnih hramov za malikovanje; šele pozneje so jih zidali in okrasili, kolikor je premogla njihova domača umetnost. Tak hram si misli pesnik v pesmi „Dvojni up“. V prvih časih Slovani niso imeli posebnih svečnikov, ampak hišni oče je moral skrbeti tudi za bogoslužje. Bil je svoji družini vladar v dušnem in telesnem oziru. Tak je knez Varna.

„Tajni rog“ Svetovitov je bil na otoku Rujanu. V svetišču je stal kíp tega malika, kateri je držal v roki rog. Vsako leto mu je svečenik napolnil rog in pustil vino v njem do prihodnjega leta. Čez leto in dan je pogledal, koliko vina je še v njem, in iz množine ostalega vina je prerokoval ljudstvu, kakšna bo letina prihodnje leto. To se je zgodilo na Svetovitov praznik. Pesnik je ta običaj prestavil s severa na jug.

Kres se je vsako leto sežigal na čast solnčnemu bogu, ker solnce takrat dospe do najvišje moči. Krščanstvo je pustilo Slovanom ta priljubljeni običaj, kateri se je, kakor je dovolj znano, ohranil do današnjega dné. Tudi običaji so bili podobni današnjim.

¹⁾ Ker tu ne pišemo znanstvene razprave, razlagamo božanstva tako, kakor je bilo doslej običajno.

Darovali so se bogu živali in rastline; to je bilo odvisno od tega, komu se je darovalo in zakaj. Razni bogovi so dobivali razne daritve. Darovali so ali zato, da molijo boga, ali da se mu zahvalijo, ali da ga česa prosijo. Ljudij niso darovali; in če se čita včasih, da so tudi Slovani klali ljudi malikom v čast, so to le jako redki slučaji, kateri so se dogajali včasih v krvavih vojskah.

„Divje deklíce“ so bajeslovna bitja, katera so po mislih starih Slovanov prebivala po gozdih in na poljih. Sploh so mislili pogani, da živé v vsakem kraju posebni duhovi, katerim so dajali različna imena. Njihova pamet jim je pričala, da mora biti Bog povsodi pričujoč, in ker niso poznali pravega Boga, mislili so si povsodi vse polno duhov in malikov.

„Kresnik“ (str. 33) ni posebno božanstvo, vsaj s tem imenom ne, ampak je priimek solnčnega boga, katerega so mu dali zaradi njegovega praznika — kresa.

„Lada“ je bila boginja veselja in ljubezni. Zlasti Poljaki so jo častili, pa tudi južnim Slovanom je bila znana.

„Vesna“ je boginja pomladi, katera vzbuja cvetlice iz zimskega spanja.

Že prej smo omenili „Morano“, da je hudobna boginja, katera donaša zimo in smrt. Pesnik si jo misli (str. 37) kot sovražno človeškemu rodu. Sreča ji je zoprna, zato ščuje Slovence k boju in k neslogi in se raduje njihovega pogina.

„Sveti ogenj“, katerega omenja pesnik na str. 65, se je res zažigal Perunu. V Kijevu so pred Perunom žgali „večni ogenj“ iz hrastovega lesa. Ker so si mislili, da nebesni solnčni bog ogreva zemljo, častili so ga z ognjem. Bolj navadno pa je bilo ognjeno češčenje pri Svetovitu.

Na strani 66. imenuje pesnik „svete ptice“ čuka, sovo in sokola. Da bi bile ravno te ptice svete Perunu, ne more se reči, pač pa se omenjajo v bajeslovju. Sova in čuk pomenita grozo in sovraštvo, sokol je v zvezi s solnčnim božanstvom, zlasti z Radegastom.

„Besii“ so zlobni duhovi, kateri se neprestano bojujejo proti dobrim bogovom. Njihov namen je škodovati ljudem, kjerkoli morejo. Ljubezni ne poznajo, v večnem sovraštvu do vsega dobrega trpé sami in ne privoščijo sreče nikomur. Dobri bogovi